

MOGELIJKE GENDEREFFECTEN

JEUGDWET 2015

Auteur: Linda Nooitmeer, LOM

De Jeugdwet: de feiten

Met ingang van 2015 worden gemeenten door middel van de Jeugdwet verantwoordelijk voor alle jeugdzorg.

Hierbij worden de volgende voorzieningen gedecentraliseerd naar gemeenten:

- de provinciale (geïndiceerde) jeugdzorg,
- de gesloten jeugdzorg,
- de geestelijke gezondheidszorg voor jeugdigen (jeugd-ggz),
- de zorg voor jeugdigen met een verstandelijke beperking,
- de begeleiding en persoonlijke verzorging van jeugdigen,
- vervoer bij begeleiding en persoonlijke verzorging van jeugdigen,
- kortdurend verblijf ten behoeve van jeugdigen,
- ggz in het kader van het jeugdstrafrecht (forensische zorg)
- de uitvoering van kinderschermingsmaatregelen en van jeugdreclassering.

Kritiek op de Jeugdwet

In het debat met de bewindslieden op 11 februari 2014 toonden diverse Eerste Kamerleden zich bezorgd dat jongeren straks niet de noodzakelijke hulp krijgen.

De kritiek ging met name over:

- het budget voor de gemeenten,
- het tempo en de overgangstermijn van de transitie
- het overhevelen van de jeugd-ggz naar gemeenten
- de waarborgen voor privacybescherming.

Staatssecretaris Van Rijn zegde de Eerste Kamer toe samen met brancheorganisaties en de VNG (Vereniging van Nederlandse Gemeenten) te overleggen over de geuite zorgen en de Kamer hierover per brief te informeren.

Stand van zaken tot heden

Transitieplan Jeugd

Teneinde gemeenten te ondersteunen bij de implementatie hebben het Rijk, de VNG en het IPO (Inter Provinciaal Overleg) een transitie-agenda samengesteld. Voorjaar 2013 is de transitieagenda omgezet in een Transitieplan Jeugd (ook wel spoorboekje of stelselmeter genoemd) waarin de noodzakelijke stappen zijn opgenomen die het Rijk, de VNG, gemeenten en het IPO in samenwerking met zorgverzekeraars en veldpartijen moeten zetten om de decentralisatie te laten slagen. Het Transitieplan Jeugd is als gezamenlijk afsprakenkader van Rijk, VNG en IPO een belangrijk sturingsinstrument voor de stelselwijziging jeugd. Het plan biedt inzicht in de belangrijkste activiteiten, inclusief mijlpalen en verantwoordelijkheidsverdeling, ten behoeve van een succesvolle transitie. Het Transitieplan Jeugd wordt uitgevoerd door de Transitiecommissie Stelselherziening Jeugd (TSJ) onder voorzitterschap van L. Geluk.

Bevindingen van de Transitiecommissie Stelselherziening Jeugd (17 juni 2014)

De TSJ constateert forse risico's voor een verantwoorde transitie per 1 januari 2015, juist ook bij die thema's die de TSJ cruciaal acht. De belangrijkste risico's betreffen:

- Toeleiding tot jeugdhulp – Hoewel vrijwel alle gemeenten in beeld hebben hoe hun toeleiding naar jeugdhulp gestalte moet krijgen, zijn de benodigde besluiten nog niet overall genomen en zijn deze nog onvoldoende geconcretiseerd en geoperationaliseerd. Laat staan dat op het niveau van werkprocessen inzichtelijk is hoe gehandeld wordt bij welke problematiek en bij welke vragen welk instrumentarium daarbij wordt ingezet.
- Zorgcontinuïteit en passend en dekkend jeugdhulpaanbod – Jeugdhulpaanbieders geven aan dat sinds januari geen grote stappen zijn gemaakt over afspraken en budgetten. Het ontbreken van budgetafspraken brengt het risico met zich mee dat aanbieders dit jaar nog meer maatregelen nemen dan men nu al doet om tot een vermindering van capaciteit van jeugdhulp te komen hetgeen mogelijk tot wegvallen van functies zal leiden. Deze risico's zijn het grootst bij bovenregionale aanbieders.
- Stand van de informatievoorziening – Gemeenten staan nog aan het begin van het organiseren van hun informatievoorziening. Zij hebben nog te weinig zicht op de benodigde informatie, hebben nog geen keuzes gemaakt hoe de jeugdhulp te sturen en hebben te weinig helder hoe hun primaire proces wordt georganiseerd om te kunnen beoordelen welke informatievoorziening zij nodig hebben en hoe ICT hen daarbij kan ondersteunen. Het risico bestaat dat gemeenten op 1 januari 2015 niet beschikken over de benodigde informatie en dat de bescherming van persoonsgegevens niet gegarandeerd is.
- Transitiemonitor – Rijk en VNG hebben geen accuraat beeld van de stand van zaken in de voorbereiding van de transitie bij gemeenten en aanbieders. De 'Transitiemonitor' biedt hiervoor te weinig houvast. Het risico bestaat dat

ondersteuning niet effectief is en niet gericht op specifieke groepen gemeenten (met name kleinere gemeenten).

Vrouwenpodium

Voor het Vrouwenpodium is het van belang om vast te stellen of de hierboven genoemde risico's tot ongewenste gendereffecten kunnen leiden.

Risico

Zorgcontinuïteit en passend en dekkend jeugdhulpaanbod: Jeugdhulpaanbieders geven aan dat sinds januari geen grote stappen zijn gemaakt over afspraken en budgetten. Het ontbreken van budgetafspraken brengt het risico met zich mee dat aanbieders dit jaar nog meer maatregelen nemen dan men nu al doet om tot een vermindering van capaciteit van jeugdhulp te komen hetgeen mogelijk tot wegvallen van functies zal leiden. Deze risico's zijn het grootst bij bovenregionale aanbieders.

Gendereffect 1

Vrouwen zijn oververtegenwoordigd in de zorg: van de 20.000 arbeidsplaatsen wordt 75% bezet door vrouwen. Door het wegvallen van functies bij zorgaanbieders zullen veel van deze vrouwen hun baan verliezen, hetgeen hun economische zelfstandigheid niet ten goede komt.

Onder andere het Nederlands Instituut voor Psychologen (NIP) maakte onlangs de melding dat zij vanuit haar achterban zorgwekkende geluiden over het verloop van het inkoopproces Jeugdhulp voor 2015 meekreeg. De grootste klacht is dat dit proces door zorgaanbieders als ondoorzichtig wordt ervaren.

Het NIP ontving verschillende signalen over de rigiditeit van het beleid. Zo worden in sommige gemeenten zorgaanbieders overvallen door de veelheid aan documenten die ze in korte tijd aan dienden te leveren. Daarbij blijkt dat de toegangsfunctie binnen gemeenten nog niet helder is ingericht en synchroon loopt met de inkoopprocedure, waardoor het onduidelijk blijft welke specifieke inzet van professionals nodig is. Het is dan simpelweg niet duidelijk 'wat' de gemeente precies wil inkopen. Het risico is dan ook dat goed gekwalificeerde zorg niet wordt ingekocht hetgeen voor met name zelfstandig werkende psychologen simpelweg tot banenverlies leidt.

Gendereffect 2

In de media is ook melding gemaakt van gespecialiseerde jeugdzorginstellingen die wankelen vanwege de overheveling van jeugdzorg naar de gemeenten. Deze instellingen ondervinden de negatieve effecten van het woonplaatsbeginsel in de nieuwe jeugdwet. Uit een rondgang van een landelijke krant blijkt dat bijna alle jeugdzorginstellingen die patiënten vanuit het hele land behandelen, worstelen met het binnenslepen van contracten. Een significant deel van deze jeugdklinieken heeft kwetsbare jonge meisjes als cliënt, die nu dreigen hulp te ontberen. Daarnaast neemt ook in deze situatie de werkgelegenheid af, waarbij vrouwen het meest geraakt worden.

Aanbevelingen

- Gemeenten dienen extra aandacht te hebben voor de consequenties van de effecten van het niet inkopen van zorg bij bestaande instellingen vanwege het woonplaatsbeginsel.
- Gemeenten zouden ervoor zorg moeten dragen dat het deltaplan genderspecifieke elementen bezit.

Discussiepaper Prinsesjesdag 8 september 2014, Nieuwspoor, Den Haag